

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 04 . 05. 2011 r.

DL-P-II-4191-1/1/6
dot. sygn. akt P 2/11

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z pytaniem prawnym Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, dotyczącym zbadania, czy przepis § 191 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249, z późn. zm.), w części, w której nakazuje sądowi stwierdzenie w postanowieniu o przysądzeniu własności obowiązku dłużnika wydania nieruchomości nabywcy, jest zgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 999 § 1 zd. drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.),

na podstawie art. 34 ust. 1 w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, z późn. zm.)

przedstawiam następujące stanowisko w sprawie:

Przepis § 191 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249, z późn. zm.) w części, w której nakazuje sądowi stwierdzenie w postanowieniu o przysądzeniu własności obowiązku dłużnika wydania nieruchomości nabywcy, jest **niezgodny** z art. 41 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów

powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.) w zw. z art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto **jest niezgodny** z art. 999 § 1 zd. drugie ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.).

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 6 grudnia 2010 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie wniósł o zbadanie zgodności z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawą z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), zwaną dalej „k.p.c.”, przepisu § 191 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. Nr 38, poz. 249, z późn. zm.), zwanego dalej „regulaminem”, w części, w której nakazuje sądowi stwierdzenie, w postanowieniu o przysądzeniu własności, obowiązku dłużnika wydania nieruchomości nabywcy.

W uzasadnieniu pytania prawnego Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, powołując się na orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, przytoczył wymogi, jakie musi spełniać akt normatywny rangi podustawowej, poddając w wątpliwość zgodność § 191 regulaminu ze standardami konstytucyjnymi.

Ponadto wnioskodawca wskazał, że delegacja ustawowa wynikająca z art. 41 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.), zwanej dalej „u.s.p.”, upoważnia Ministra Sprawiedliwości do wydania - w drodze rozporządzenia - regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych określającego wewnętrzną organizację i porządek funkcjonowania sądów, porządek czynności w sądach, porządek urzędowania organów sądów i wykonywania zadań sędziów pełniących

funkcje kierownicze, tok czynności administracyjnych w sprawach należących do właściwości sądów, dopuszczalne systemy i rozkład czasu urzędowania oraz szczegółowe warunki udostępniania pomieszczeń dla uczestników postępowania, świadków i innych osób przebywających w sądach. Nie upoważnia natomiast do zamieszczenia w rozporządzeniu regulacji, które dotyczyłyby działalności orzeczniczej sądu. Wskazał, że treść postanowienia o przysądzeniu własności jest elementem merytorycznego rozstrzygnięcia, zatem § 191 regulaminu, nakazując sądowi stwierdzenie w tym postanowieniu obowiązku dłużnika wydania nieruchomości, wykracza poza zakres upoważnienia ustawowego określonego w art. 41 § 1 u.s.p.

Wnioskodawca, zarzucając niezgodność przepisu § 191 regulaminu z art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c. podniósł, że regulamin posługuje się w swej treści pojęciem „wydanie nieruchomości”, które nie jest równoznaczne z pojęciem „wprowadzenie w posiadanie nieruchomości”. Wskazał, że Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 10 lutego 2006 r. sygn. akt III CZP 127/05 (OSNC 2007/1/2) utożsamiał obydwa pojęcia stawiając tezę, że prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności stanowi, z mocy art. 999 § 1 k.p.c., tytuł egzekucyjny do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości, zaś wykonanie wynikającego z takiego postanowienia obowiązku wydania nieruchomości nabywcy następuje po nadaniu klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi egzekwowanemu. Zdaniem Sądu pytającego, przy takim rozumieniu omawianych pojęć, nie zachodzi niezgodność pomiędzy § 191 regulaminu w zaskarżonej części a art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c. Sąd pytający stoi jednak na stanowisku, że interpretacja wskazanych pojęć powinna być zgodna z dyrektywami wykładni językowej. Przy zastosowaniu takich reguł interpretacyjnych wykonanie obowiązku polegającego na wprowadzeniu nabywcy w posiadanie nie jest tożsame z wykonaniem obowiązku wydania nieruchomości nabywcy. Według wnioskodawcy wprowadzenie w posiadanie oznacza, że ktoś może stać się współposiadaczem, tzn. zamieszkać w danym lokalu, bez pozbawiania prawa zamieszkiwania dotychczasowych

lokatorów. Wydanie nieruchomości wiąże się natomiast z pozbawieniem faktycznego władztwa nad nieruchomością dotychczasowych posiadaczy, a więc również eksmisją. Podniósł, że gdyby ustawodawca chciał, aby postanowienie o przysądzeniu własności było podstawą wydania nieruchomości, a co za tym idzie eksmisji, to posłużyłby się takim pojęciem w przepisie rangi ustawowej. W konsekwencji, w ocenie wnioskodawcy, przepis § 191 regulaminu w zaskarżonej części jest niezgodny z art. 99 § 1 zd. drugie k.p.c.

Odnosząc się do stanowiska Sądu pytającego uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Rozporządzenie ministra ma charakter aktu wykonawczego, wydawanego na podstawie ustawy i w celu jej wykonania. Aby mogło zostać uznane za legalne, musi spełniać kilka warunków. Po pierwsze – musi być wydane na podstawie wyraźnego, tj. nieopartego tylko na domniemaniu ani na wykładni celowościowej, szczegółowego upoważnienia ustawy w zakresie określonym w upoważnieniu. Po drugie – brak stanowiska ustawodawcy w jakiejś sprawie, przejawiający się w nieprecyzyjności upoważnienia, musi być interpretowany jako nieudzielenie w danym zakresie kompetencji normodawczej. Upoważnienie nie może opierać się na domniemaniu objęcia swym zakresem materii w nim niewymienionych. Nie podlega też wykładni rozszerzającej ani celowościowej. Po trzecie – jeżeli rozporządzenie określa tryb postępowania, to powinno to czynić w taki sposób, aby zachowana została spójność z postanowieniami ustawy. Po czwarte – akt tego rodzaju, oprócz niesprzeczności z aktem ustawodawczym, z którego wynika delegacja i na podstawie którego został wydany, nie może być sprzeczny z normami konstytucyjnymi, a także z aktami ustawodawczymi, które pośrednio lub bezpośrednio dotyczą materii będącej przedmiotem rozporządzenia. Po piąte – sfera praw i wolności stanowi materię konstytucyjną, od której przewiduje się odstępstwa na rzecz konstytucyjnie dopuszczalnej ingerencji ustawowej. Nie może jednak być regulowana w aktach podustawowych (rozporządzeniach ministra), a zasada zupełności ustawowej nie może tu doznawać wyjątków. Z tak

sformułowanymi warunkami wiążą się zakazy wydawania rozporządzeń, które pozostawałyby z nimi w sprzeczności. Ich naruszenie daje podstawę do postawienia zarzutu niezgodności rozporządzenia z ustawą (zob. uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 maja 1999 r. sygn. akt P 9/98).

Nawiązując do przedstawionych wyżej wymogów stawianych rozporządzeniu jako aktowi podustawowemu, należy przychylić się do stanowiska wnioskodawcy, iż przepis § 191 regulaminu w części nakazującej sądowi stwierdzenie w postanowieniu o przysądzeniu własności obowiązkowi dłużnika wydania nieruchomości nabywcy wykracza poza zakres spraw przekazanych do uregulowania w akcie wykonawczym wydanym na podstawie delegacji ustawowej wynikającej z art. 41 § 1 u.s.p. W zaskarżonej części § 191 regulaminu wskazuje, że sąd ma obowiązek zamieścić w postanowieniu o przysądzeniu własności nakaz wydania nieruchomości skierowany do posiadacza wymienionego w protokole opisu i oszacowania (art. 947 § 1 pkt 5 k.p.c.), przy uwzględnieniu ograniczeń dotyczących osób władających nieruchomością bądź jej częściami na podstawie umów najmu lub dzierżawy (art. 1002 k.p.c.). Tymczasem treść merytorycznego rozstrzygnięcia sądu (postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości) jest elementem sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a nie (nawet szeroko rozumianej) sfery działalności administracyjnej sądów. Zwracał na to uwagę Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 listopada 2010 r. sygn. akt P 28/08. Trudno przyjąć, że treść zakwestionowanego przepisu mieści się w zakresie przedmiotowym upoważnienia ustawowego wynikającego z art. 41 § 1 u.s.p. Przepis regulaminu w zaskarżonej części nie spełnia zatem konstytucyjnych wymogów dotyczących wydawania aktów wykonawczych określonych w art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Odnosząc się natomiast do kwestii zgodności § 191 regulaminu w zaskarżonej części z art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c., należy wskazać, że art. 999 § 1 k.p.c. stanowi, iż prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa

własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest także tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości. Przepis ten *expressis verbis* wskazuje, że postanowienie o przysądzeniu własności stanowi tytuł egzekucyjny. Z kolei z tytułem egzekucyjnym mamy do czynienia tylko wówczas, gdy na dany podmiot nałożony został obowiązek określonego zachowania się (zob. A. Marciniak w: K. Piasecki (red.). Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom II. Warszawa 1997, s. 705). Postanowienie o przysądzeniu własności nieruchomości wydawane jest na pewnym etapie postępowania egzekucyjnego. Ustawa, w art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c., określa płynące z tego tytułu egzekucyjnego uprawnienie wierzyciela (nabywcy) do wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości, nie wskazuje jednak sprzężonego z tym uprawnieniem obowiązku dłużnika.

Dla oceny zgodności § 191 regulaminu w zaskarżonej części z art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c., niezbędne jest zatem udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy uprawnieniu wierzyciela do wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości odpowiada obowiązek dłużnika polegający na wydaniu nieruchomości?

Upewnienie wierzyciela określone jest jako możliwość żądania wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości, czyli domagania się przeniesienia na niego posiadania nieruchomości. Terminem „przeniesienie posiadania” posługują się przepisy materialnoprawne (zob. art. 155 § 2, 176 § 1, 348 i nast. ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93, z późn. zm.), zwanej dalej „k.c.”). Przepisy proceduralne (zob. art. 999 § 1, 1041 § 2, 1046 § 1 k.p.c.) posługują się pojęciem „wprowadzenie w posiadanie”. Różnica terminologiczna zdaje się jednak wynikać z faktu, że o ile „przeniesienie posiadania” jest aktem opartym na woli stron, „wprowadzenie w posiadanie”, w rozumieniu przepisów k.p.c. o egzekucji, następuje przy zastosowaniu przymusu państwowego.

Sposoby przeniesienia posiadania zostały określone w k.c. Zgodnie z art. 348 k.c. przeniesienie posiadania następuje przez wydanie rzeczy. Wydanie dokumentów, które umożliwiają rozporządzanie rzeczą, jak również wydanie środków, które dają faktyczną władzę nad rzeczą, jest jednoznaczne z wydaniem samej rzeczy. Wydanie rzeczy (*traditio corporalis*), z którym zrównane zostało wydanie dokumentów albo innych rzeczy umożliwiających faktyczne władztwo nad rzeczą (*traditio longa manu*) jest zasadniczym sposobem przeniesienia posiadania. Istnieją jednak jeszcze inne sposoby przeniesienia posiadania, które zostały uregulowane w art. 349–351 k.c. W tych przypadkach przeniesienie posiadania następuje bez wydania rzeczy. Są to *constitutum possessorium*, w którym przeniesienie posiadania samoistnego następuje w ten sposób, że dotychczasowy posiadacz samoistny zachowuje rzecz w swoim władaniu jako posiadacz zależny albo dzierżyciel na podstawie stosunku prawnego, który strony jednocześnie ustalą (art. 349 k.c.), przeniesienie posiadania samoistnego rzeczy pozostającej we władaniu osoby trzeciej przez umowę między stronami i przez zawiadomienie posiadacza zależnego albo dzierżyciela (art. 350 k.c.) oraz *traditio brevi manu*, gdzie przeniesienie posiadania samoistnego na posiadacza zależnego albo na dzierżyciela następuje na mocy samej umowy między stronami (art. 351 k.c.).

W kontekście przedstawionych wyżej sposobów przeniesienia posiadania, a co za tym idzie sposobów wprowadzenia w posiadanie, nie jest możliwe udzielenie odpowiedzi na pytanie, jaki obowiązek dłużnika czyni zadość wynikającemu z tytułu egzekucyjnego (prawomocnego postanowienia o przysądzeniu własności) uprawnieniu wierzyciela (nabywcy) do wejścia w posiadanie nieruchomości. Wierzyciel (nabywca) może stać się samoistnym posiadaczem nieruchomości nie tylko wtedy, gdy dłużnik wyda mu nieruchomość lub dokumenty, które umożliwią mu rozporządzanie rzeczą, względnie środki, które dają mu faktyczną władzę nad nieruchomością, ale także wówczas, gdy nieruchomość pozostanie w dalszym ciągu we władaniu dłużnika. Obowiązek dłużnika określono dopiero w § 191 regulaminu, wskazując, że chodzi tu o

obowiązek wydania nieruchomości, nie zaś inny obowiązek, który również mógłby czynić zadość wynikającemu z art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c. uprawnieniu wierzyciela do wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości.

Jak wyżej wskazano, pojęciem „wprowadzenie w posiadanie” ustawodawca posłużył się również w art. 1041 k.p.c. Przepis ten stanowi, że jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niezwłoczne fizyczne jej przejęcie nie jest możliwe, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie rzeczy zgodnie z przepisami prawa cywilnego. Chodzi tu w szczególności o wydanie dokumentów, czy też innych rzeczy, których uzyskanie będzie atrybutem władania rzeczą przez wierzyciela (np. wydanie dokumentów oraz kluczyków do samochodu). Pojęciem tym ustawodawca posłużył się także w art. 1046 § 1 k.p.c., zgodnie z którym, jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.

Należy jednak podkreślić, że wskazane przepisy, tj. art. 1041 k.p.c. i 1046 § 1 k.p.c., dotyczą wykonania tytułu wykonawczego, w którym nałożono na dłużnika obowiązek wydania rzeczy. Zatem już z treści samego tytułu wykonawczego wynika, że obowiązek dłużnika polega na przeniesieniu posiadania przez wydanie rzeczy (art. 348 k.c.), a nie na przeniesieniu posiadania w inny sposób (art. 349–351 k.c.). W konsekwencji z tak określonym obowiązkiem dłużnika skorelowane jest uprawnienie wierzyciela do wprowadzenia go w posiadanie rzeczy. Jeżeli dłużnik dobrowolnie nie wykona obowiązku wydania rzeczy, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie w taki sposób, aby wierzyciel, zgodnie z treścią tytułu wykonawczego, uzyskał faktyczne władztwo nad rzeczą. Wprowadzenie w posiadanie nieruchomości i wydanie nieruchomości nie są pojęciami tożsamymi. Pierwsze z nich odnosi się do uprawnienia przysługującego

tej stronie postępowania egzekucyjnego, którą jest wierzyciel, drugie zaś dotyczy obowiązku tej strony postępowania egzekucyjnego, którą jest dłużnik.

Konkludując, przepis § 191 regulaminu w zaskarżonej części – wskazującej, że sąd w postanowieniu o przysądzeniu własności nieruchomości stwierdza obowiązek dłużnika wydania nieruchomości, jest niezgodny z art. 999 § 1 zd. drugie k.p.c., w myśl którego postanowienie o przysądzeniu własności uprawnia nabywcę do żądania wprowadzenia go w posiadanie nieruchomości. Ze wskazanego przepisu ustawy nie wynika bowiem obowiązek dłużnika wydania nieruchomości. Niezależnie od tego § 191 regulaminu w zaskarżonej części, wykraczając poza zakres spraw przekazanych do uregulowania w rozporządzeniu wydanym na podstawie delegacji ustawowej wynikającej z art. 41 § 1 u.s.p., nie spełnia wymagań stawianych przez art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Grzegorz Walejko
PODSĘKRETARZ STANU

DYREKTOR BIURA LEGISLACYJNEGO
Legislacja i Porządek
Baloni

Wylomano
2011-05-04
K. Serini

